

ESG als politieke Rorschach-test

Toen ik in 2003 voor het eerst in New York was, moest ik natuurlijk naar Starbucks. Een paar dollar later stond ik buiten met een *tall cappuccino*, de kleinste maat. Dat was overigens alsnog een flinke emmer, helaas met koffie van twijfelachtige kwaliteit. Maar ik voelde me heel cool, met mijn Starbucks-cup in de straten van Manhattan.

Inmiddels is Starbucks niet zo cool meer en ligt het van alle kanten onder vuur. Vanaf begin 2024 werd het bedrijf doelwit van een 'woke'-boycot vanwege vermeende steun aan Israël. Eind van 2024 richtte juist een nieuwe 'anti-woke' ETF de pijlen op de koffieketen. Deze ETF sluit bedrijven uit die zich te veel door ESG zouden laten leiden.

Bij Starbucks was vooral het vermeende (te) inclusieve personeelsbeleid het probleem; dat zou beleggers rendement kosten. Ga gewoon geld verdienen en stop met 'woke science experiments', zei de oprichter van het fonds tegen de Financial Times. (De krant vermeldde voor de volledigheid overigens ook een recent McKinsey-rapport dat erop wees dat juist meer diverse bedrijven betere rendementen halen.)

In dezelfde periode werd ook bekend dat Texas en tien andere Amerikaanse staten vermogensbeheerders Blackrock, Vanguard en State Street voor de rechter slepen wegens kartelvorming. Ze zouden onder het mom

van ESG steenkoolbedrijven dwingen minder te produceren. Er werd niet meer geluisterd naar de prijssignalen van de vrije markt, was het verwijt, maar naar 'de bevelen' Larry Fink & co. En daardoor hebben de Amerikanen nu te hoge energieprijzen.

Tikje vergezocht misschien, maar de zaak roept wel interessante vragen op. Beperkt het afdwingen van ESG-doelen de vrijheid van ondernemen? Hebben die vermogensbeheerders niet te veel macht? Of zijn het juist de staten die de vrijheden en rechten van aandeelhouders proberen in te perken?

Maar bovenal laat deze zaak zien dat ESG volledig gepolitiseerd is in de VS. Zo zijn in veel *red states* anti-ESG-wetten aangenomen. En was het eerder misbruik van ESG om te *greenwashen* een probleem, nu *greenhushen* bedrijven liever hun groene agenda om geen doelwit te worden.

Het gaat allang niet meer over de vraag of er wel genoeg rendement wordt gehaald door

ESG-fondsen, maar over wiens politieke agenda wordt uitgevoerd. Eerder genoemde Blackrock-baas Fink noemde ESG in 2023 daarom al '*weaponised*'; gekaapt door extremen op links en rechts. Hij gebruikt de term daarom liever helemaal niet meer.

In Europa heeft ESG vooralsnog niet zo'n prominente plek op het politiek strijdtoneel als in de VS. Al nam de Tweede Kamer in 2024 een (vrij onzinnige) motie aan die pensioenfondsen opdroeg zich op rendement te focussen in plaats van duurzaamheid.

Het gekke is dat links en rechts meer in ESG lijken te zien dan het kan waarmaken. Als een Rorschach-vlek waar ieder zijn eigen werkelijkheid in kan ontwaren. Of een spiegel die vooral de eigen beeldvorming reflecteert. Want onderzoek wijst helemaal niet op de vreselijk veel slechtere rendementen van ESG-fondsen. Tegelijkertijd is het de vraag wat er precies achter ESG schuilgaat. Het is immers een beetje een vergaarbak. Onderzoek wijst er ook op dat ESG in de praktijk niet per se leidt tot maatschappelijk verantwoorder beleggen.

De ceo van Morningstar pleitte in het najaar daarom ook voor een soberder gebruik van ESG. Terug naar de basis, om financiële risico's op het gebied van mens en milieu in kaart te brengen. Niet om maatschappelijke impact te meten. In de kern zijn investeerders het immer eens 'dat het inschatten van risico's belangrijk is voor het nemen van investeringsbeslissingen', zei hij in het FD.

Zo kan de polarisatie rondom ESG wellicht worden weggenomen, kan het zich rustig ontwikkelen en voorkomen we dat ESG ook hier ten onder gaat in cultuuroorlogen.

Anna Dijkman is financieel journalist en columnist bij het FD

